

अॅग्रोमेट अँड वायझरी बुलेटीन
ग्रामीण कृषि मौसम सेवा, एएमएफयु,
कृषि हवामानशास्त्र विभाग
कृषि महाविद्यालय, पुणे ४११ ००५

फोन : ०२०-२९५१६२६४

ई-मेल : amfupune@gmail.com

हवामान अंदाजावर आधारित कृषी सल्ला समितीची साप्ताहिक बैठक दि. ०१/१०/२०२६

जिल्हा : सोलापूर

हवामान घटक	पुढील पाच दिवसांचा हवामानाचा अंदाज (०१/१०/२०२६ ते ०५/१०/२०२६)				
दिनांक	2	3	4	5	6
पाऊस (मिमी)	0.1	0.1	0.1	0.0	0.2
कमाल तापमान (अं.से.)	36	37	38	36	35
किमान तापमान (अं.से.)	24	24	23	23	23
ढग स्थिती (आकाश)	2	3	6	3	2
सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (%)	77	79	79	81	92
दुपारची सापेक्ष आर्द्रता (%)	44	42	40	40	40
वाऱ्याचा वेग (किमी/तास)	7	5	5	6	4
वाऱ्याची दिशा (अंश)	345	360	118	97	142

हवामान अंदाजावर आधारित कृषी सल्ला

पीक	पीक अवस्था	कृषि विषयक सल्ला
हवामान सारांश/ इशारा		भारतीय हवामान खात्याच्या प्रादेशिक हवामान केंद्र, मुंबई यांच्या अंदाजानुसार जिल्ह्यात दिनांक ०१ ऑक्टोबर, २०२६ रोजी तुरळक ठिकाणी पावसाची शक्यता असून दिनांक ०२, ०३, ०४ व ०५ ऑक्टोबर, २०२६ रोजी हवामान कोरडे राहण्याची शक्यता आहे.
विस्तारित श्रेणी अंदाज (ईआरएफएस)		विस्तारित श्रेणी अंदाजानुसार (ईआरएफएस) मध्य महाराष्ट्र विभागात (धुळे, नंदुरबार, जळगाव, नाशिक, अहमदनगर, पुणे, सातारा, सांगली, सोलापूर, कोल्हापूर) दिनांक ०४ ते १० ऑक्टोबर, २०२६ दरम्यान - पावसाचे प्रमाण सरासरी पेक्षा कमी राहण्याची शक्यता आहे. - कमाल तापमान सरासरी पेक्षा जास्त राहण्याची शक्यता आहे. - किमान तापमान सरासरी इतके राहण्याची शक्यता आहे.
सामान्य सल्ला		- सर्व उभ्या पिकांना ढगाळ हवामानामुळे किड व रोगाचा प्रादुर्भाव आढळून आल्यास फुले बायोमिक्स ची फवारणी १० मिली प्रति लिटर पाणी प्रमाणे करावी. - हवामान अंदाजावर आधारित कृषि सल्ला व हवामान नाच्या पूर्वानुमाना करिता 'मेघदुत' मोबाईल ॲपचा वापर करावा. मेघगर्जना व विजेच्या पूर्वानुमानाकरिता 'दामिनी' मोबाईल ॲपचा वापर करावा. - कृषिविषयक माहितीसाठी, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या कृषिदर्शनीचा आणि सद्यस्थितीचा विचार करता आपत्कालीन पीक नियोजन पुस्तिकेचा एक संदर्भ ग्रंथ म्हणून उपयोग करावा. - पावसाच्या खंडांमुळे पिकांना ओलाव्याचा ताण जाणवत असेल आणि पाणी उपलब्ध असेल तर संरक्षित पाणी द्यावे अथवा २ टक्के युरिया किंवा पोटॅशियम नायट्रेटची फवारणी करावी. - तुषार सिंचनाचा सामूहिक वापर करा. उपलब्ध पाण्याचे सामूहिक, नियोजनबद्ध व पाळीपद्धतीने वाटप करा. - पाणी उपलब्ध असल्यास पाण्याचा अत्यंत काटकसरीने वापर करावा. - संरक्षित पाणी द्यावयाचे असल्यास तुषार अथवा ठिबक सिंचनाचा कटाक्षाने वापर करावा. - ओलाव्याचा तीव्र ताण असल्यास पिकांवर अनावश्यक फवारणी टाळावी. - पिकांची नियमित पाहणी करा : जमिनीतील ओलावा, पिकांची अवस्था व ताणाची लक्षणे वेळेवर ओळखा. - सेंद्रिय आच्छादन करा : पिकांचे अवशेष, कडवा, पेंढा किंवा वाळलेले गवत वापरून जमिनीतील ओलावा टिकवा. आच्छादनामुळे बाष्पीभवन कमी होण्यास मदत होते. - कीड व रोगांचे निरीक्षण करा : आर्थिक नुकसान पातळीच्या जवळपास प्रादुर्भाव आढळल्यास शिफारशीनुसार नियंत्रण उपाय करा. अनावश्यक कीटकनाशक/वुरशीनाशक फवारणी टाळा. - जिल्ह्यातील कोरडवाहू क्षेत्रात उपलब्ध ओलीवर रब्बी पिके जसे हरभरा, करडई आणि रब्बी ज्वारी पिकाच्या पेरणीचे नियोजन करावे तसेच पिकाच्या संवेदनशील वाढीच्या अवस्थेत संरक्षित पाण्याचे नियोजन करावे. - बागायती क्षेत्रात रब्बी हंगामाच्या पूर्वतयारीसाठी करावयाची कामे जसे माती परीक्षणासाठी नमुने घ्यावेत, खरीप पिकांची काढणी व अवशेष व्यवस्थापन करावे, उपलब्ध सिंचन पाण्यानुसार रब्बी पीक पद्धती निश्चित करावी, हरभरा, रब्बी ज्वारी, गहू, करडई, रब्बी मका इत्यादी पिकांचे नियोजन करावे, प्रमाणित बियाणे व आवश्यक निविष्टांची उपलब्धता करून ठेवावी, बीजप्रक्रियेसाठी आवश्यक साहित्य तयार ठेवावे, शेतातील बांध, चर व निचरा व्यवस्था दुरुस्त करावी, खतांची गरज माती परीक्षणाच्या आधारे निश्चित करावी.
ऊस	पीक वाढीची अवस्था	पूर्व हंगामी ऊस लागवडीचे नियोजन करावे. खोड किडीच्या जैविक नियंत्रणासाठी ट्रायकोग्रामा चिलोनिस (ट्रायकोकार्ड) ५ ते ६ ट्रायकोकार्ड १५ दिवसांच्या अंतराने प्रति हेक्टर वापरावे. तसेच ५ कामगंध सापळे (इ.एस.बी. ल्यूर) प्रति हेक्टर वापरावे.

		ऊस पिकावरील पायरीला किडीचे नियमित निरीक्षण करावे. सरासरी ३ ते ५ पिल्ले किंवा प्रौढ कीड प्रति पान अथवा एका पानावर एक अंडीपुंज आढळल्यास आर्थिक नुकसानीची पातळी गाठल्याचे मानून त्वरित नियंत्रणाच्या उपाययोजना सुरू कराव्यात. आर्थिक नुकसानीची पातळी ओलांडल्यानंतरच क्लोरपायरीफॉस २० टक्के ई.सी. ३० मि.ली. किंवा अॅसिफेट ५० टक्के + इमिडाक्लोप्रिड १.८० टक्के एस.पी. ५० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाणी या प्रमाणात फवारणी करावी. फवारणीपूर्वी संबंधित कीटकनाशकाचे सध्याचे CIBRC लेबल-क्लेम, पीक व किडीसाठी मंजुरी तसेच लेबलवरील सूचना तपासूनच वापर करावा.
करडई	पेरणी अवस्था	जमिनीतील उपलब्ध ओलाव्यावर पेरणी ऑक्टोबरच्या पहिल्या आठवड्यापर्यंत करावी. जमिनीच्या खोलीनुसार पिकाच्या वाणाची निवड करावी. कोरडवाहू क्षेत्रात दोन ओळीतील पेरणीचे अंतर ४५ सें.मी. आणि दोन रोपातील अंतर २० सें.मी. ठेवावे. पेरणी दोन चाड्याच्या पाभरीने करावी म्हणजे खत व बी एकाच वेळी पेरता येते. शिफारशीप्रमाणे खत पेरणीच्या वेळी वापरावे. बियाण्यास अॅझोटोबॅक्टर २५ ग्रॅम आणि पी.एस.बी. २५ ग्रॅम प्रति किलो प्रमाणे बीजप्रक्रिया करावी. बियाण्यापासून तसेच जमिनीतून उद्भवणाऱ्या बुरशीजन्य रोगांच्या नियंत्रणासाठी पेरणीपूर्वी करडईच्या बियाण्यास ट्रायकोडर्मा या जैविक बुरशीनाशकाची १० ग्रॅम प्रति किलो बियाणे याप्रमाणे बिजप्रक्रिया करावी.
रब्बी ज्वारी	पेरणी अवस्था	जमिनीतील उपलब्ध ओलाव्यावर ज्वारीची पेरणी १५ ऑक्टोबर पर्यंत ५ सें.मी. खोलीवर करावी. जमिनीच्या खोलीनुसार पिकाच्या वाणाची निवड करावी. पेरणी ४५×१५ सें.मी. अंतरावर करावी. शिफारशीप्रमाणे खत पेरणीच्या वेळी वापरावे. पेरणीपूर्वी प्रति किलो बियाण्यास ४ ग्रॅम गंधक ८० टक्के डब्ल्यू.पी. (३०० मेश पोताचे) चोळावे तसेच २५ ग्रॅम अॅझोटोबॅक्टर व पी.एस.बी. कल्चर चोळावे. बागायत ज्वारीची पेरणी ४५ × १२ सें.मी. अंतरावर करावी. जिवाणू संवर्धनाची प्रक्रिया करून हेक्टरी १० किलो बियाणे वापरावे. पेरणीसाठी दोन चाड्याची पाभर वापरून एकाच वेळी खत व बियाणे पेटावे. जिथे ज्वारीची पेरणी लवकर झाली आहे तिथे खोड किडी च्या जैविक नियंत्रणासाठी ५ ते १० ट्रायकोकार्ड आठवड्यांच्या अंतराने प्रति हेक्टरी वापरावे.
सोयाबीन	पक्वता ते काढणी अवस्था	पक्व झालेल्या सोयाबीन पिकाची काढणी चालू करावी. काढणी केलेले पीक ३-४ दिवस उन्हात वाळवून मळणी करून सुरक्षित ठिकाणी साठवणूक करावी.
मुग/उडीद/चवळी	काढणी ते साठवणूक अवस्था	उडीद पक्व झाल्या असल्यास त्याची कापणी करून खळ्यावर वाळवून मळणी करून घ्यावी. पावसाची शक्यता असल्याने काढणी केलेल्या शेतमालाचे संरक्षित ठिकाणी वाळवून साठवणूक करावी. मुगाच्या शेंगा खळ्यावर चांगल्या वाळवल्या असतील तर मळणी करून घ्यावी. साठवणुकीपूर्वी मुग व उडीद धान्य ४-५ दिवस चांगले उन्हात वाळवून सुरक्षित ठिकाणी साठवण करावी.
मका	पक्वता ते काढणी अवस्था	पक्व झालेल्या कणसांची काढणी करावी. काढणी केलेली कणसे ४-५ दिवस चांगले उन्हात वाळवून सुरक्षित ठिकाणी साठवणूक करावी.
केळी	पीक वाढीची अवस्था	केळी पिल बागेत आता मोठ्या प्रमाणात करपा रोगाची लागण झालेली आहे , त्यासाठी शेतकऱ्यांनी मेटिरम + पायऱ्याक्लस्ट्रोबिन या संयुक्त बुरशीनाशकाची तीन ग्रॅम प्रति लिटर पाणी अधिक बॅनोले (मिनरल ऑइल) १० मिली प्रति लिटर किंवा Azoxystrobin + Difenconazole २ मिली प्रति लिटर पाणी किंवा टेबुकनाझोल + ट्रीफ्लॉप डीस्ट्रोबिन ०.५ मिली प्रति लिटर पाणी घेऊन फवारणी करावी. नवती बागेला कार्बेन्डाझिम १ ग्रॅम किंवा Tilt (Propiconazole) ०.५ मिली प्रति लिटर + मिनरल ऑइल १० मिली प्रति लिटर पाणी घेऊन फवारणी करावी. सीएमव्ही या विषाणूजन्य रोग जळगाव जिल्ह्यामध्ये काही ठिकाणी आढळून आला आहे , त्यासाठी शेतकऱ्यांनी रोगग्रस्त झाडे उपटून , ईमिडाक्लिप्रिड ०.५ मिली प्रति लिटर प्रमाणे फवारणी करावी. तसेच आता दोन दिवसांमध्ये जास्त पाऊस झाला आहे , जर कंदसड रोग दिसला तर त्या झाडाला चार ग्रॅम प्रति झाड प्रमाणे ब्लीचिंग पावडर बांगडी पद्धतीने देऊन नंतर पाणी द्यावे. केळी लागावडीनंतर चौथ्या महिन्यात सुक्ष्म अन्नद्रव्ये इडिटीए-जस्त आणि इडिटीए-लोह यांची प्रत्येकी ५० ग्रॅम मात्रा १० लिटर पाण्यात घेऊन फवारणी करावी.
डाळिंब	पीक वाढीची अवस्था	फळे फुटणे रोखणे: पावसाचा खंड पडल्यास बोरॉन १ ग्रॅम + कॅल्शियम नायट्रेट १ ग्रॅम प्रति लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे. मृगबहाराची फळे वाढीच्या अवस्थेत असल्यामुळे संरक्षित पाणी देणे गरजेचे आहे परंतु पाण्याची टंचाई असल्यास चाळीस ते साठ टक्के पर्यंत ठिबक सिंचनाद्वारे पाणी देण्यात यावे.
पेरू	पीक वाढीची अवस्था	अर्ध पक्व फळावर फळमाशीच्या नियंत्रणासाठी एकरी १० कामगंध (मिथिल युजिनॉल) सापळे लावावेत. पेरू या पिकावर सूत्रकृमीचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास ट्रायकोडर्मा प्लस या जैविक नियंत्रकाची १० ग्रॅम प्रति लिटर पाणी या प्रमाणात खोडाभोवती आळवणी करावी. पेरूमधील एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन करताना त्यामध्ये ग्रेड II या सूक्ष्म अन्नद्रव्याचा समावेश प्रामुख्याने करावा आणि फुले सुपर बायोमिक्स या जैविक उत्पादनाचा वापर ४ लिटर प्रति एकर या प्रमाणात ठिबकद्वारे करावा यामुळे जमिनीतील हानिकारक बुरशींचा नाश करता येतो.
सिताफळ	पीक वाढीची अवस्था	सध्याच्या कमी पावसाच्या स्थितीमध्ये उपलब्ध ओलाव्याचे जतन करणेसाठी आणि यापुढे पडणाऱ्या पावसाचे पाणी मुलस्थानी मुरवण्यासाठी कोरडवाहू (पावसावर अवलंबून असलेल्या) सिताफळासाठी झडाभोवती उताराला आडवे अर्धचंद्राकृती आळे करून झाडापासून १ मीटर अंतरावर उताराच्या वरच्या बाजूस १.५ मी. लांबीचे , ३० सें. मी. रुंदीचे व ४५ सें. मी. खोलीचे चर काढून त्यामध्ये पीक अवशेषाचे स्तंभ आच्छादन करावे.
जनावरांचे		पावसाचे प्रमाण कमी असतानाही चांगली वाढणारी आणि प्रतिकूल परिस्थितीत तग धरू शकणारी चारा पिके , जसे की

व्यवस्थापन		संकरीत नेपिअर, दशरथ आणि स्टायलो , यांची लागवड करावी. चारा टंचाईच्या काळात उपलब्ध चान्याचा कार्यक्षम आणि काटकसरीने वापर करणे अत्यंत आवश्यक आहे. चारा कुट्टी करून जनावरांना गव्हाणीतून द्यावा. तो एकाच वेळी मोठ्या प्रमाणात न देता जनावरांच्या गरजेनुसार टप्प्याटप्प्याने द्यावा. तसेच , कमी प्रतीचा चारा चांगल्या प्रतीच्या चान्यासोबत योग्य प्रमाणात मिसळून दिल्यास उपलब्ध चान्याचा अधिक परिणामकारक उपयोग करता येतो.
*टिप : शेतकरीबंधूनी किटकनाशकाची, बुरशीनाशकाची फवारणी करताना स्वतःची योग्य ती खबरदारी/ काळजी घेऊन किसान कवच बॉडीसूटचा वापर करावा.		
स्त्रोत : १) हवामान पूर्वानुमान : प्रादेशिक हवामान पूर्वानुमान केंद्र, मुंबई. २) मागील हवामान : - ठिकाण : कृ.म.वि., पुणे . दि. : ०१.१०.२०२६		स्वाक्षरीत प्रमुख अन्वेषक, ग्राक्यूमैसे, ऐएमएफयु, पुणे तथा प्रमुख, कृषि हवामानशास्त्र विभाग, कृ.म.वि., पुणे